

ORSÓ UTCA 43. – A HÁZ TÖRTÉNETE

A villát az 1930-as évek legelején Kozma Lajos, a kor neves építésze tervezte bauhaus stílusban. Az épületet mint a korszak és a tervező jellegzetes építészeti alkotását tartják számon. Az eredetileg 980 négyszögöles telket később kiegészítették, így a kert már 1268 négyszögöles lett és egészen a Bimbó útig nyúlt.

Az építtető tulajdonosok számára kétszintes épület készült házmesterlakással és egy külön személyzeti épülettel a kertben. 1932-ben Pogány Margit festőművésznő (egyharmad részben) illetve húga, Gellért Áronné, született Pollatsek Jolán (kétharmad részben) vásárolta meg a villát, összesen 42 ezer pengőért. Gellértné tulajdonrészének felét még abban az évben leányára, Gellért Magdolnára íratta. A házban központi fűtés, gáz és telefon is volt. A második világháború alatt az épületben dr. Gellért Áron ügyvéd és felesége lakott négyfőnyi személyzettel. A zsidó származású tulajdonosok az üldöztetést szerencsésen túlélve 1945-ben visszatértek otthonukba (Pogány Margittal együtt), ahová időközben egy bomba-károsult öttagú családot is beköltöztettek. Gellért Áron leánya még 1940-ben Ausztráliába vándorolt ki, ahová 1946-ban szülei, 1948-ban pedig Pogány Margit is követte. A ház a tulajdonukban maradt még azután is, hogy oda 1949-ben Nagy Imre (akkor az Országgyűlés elnöke) és felesége, Égető Mária beköltözött. Csak 1952-ben, a házingatlanok államosításáról szóló 4. számú törvényerejű rendelet értelmében jegyezték be a magyar állam tulajdonjogát az ingatlanra.

Nagy Imre mindvégig lakbért fizetett az állami tulajdonú villa használatáért, amely akkoriban egy alagsori házmesterlakásból, a földszinten nappali, szoba, konyha, télikertből, az emeleten két hálószobából és dolgozószobából állt. Ebben az időben a kerti kis-házban Sáringer (Szabó) Rozália, Nagy Imre édesanyja lakott. Az Ausztráliában élő tulajdonosok – a ház lakójáról és annak hányattatásairól mit sem tudván – 1957-ben kérelmezték a ház államosítás alóli mentesítését. Az ügy egészen 1963-ig húzódott, amikor is a kerületi tanács végül elutasította kérésüket.

Nagy Imre miniszterelnököt 1958-ban kivégezték. Romániai deportálásából hazatérő felesége, Égető Mária sem költözhetett vissza otthonába, és Nagy Imre édesanyjának is el kellett hagynia a kis kerti lakot. Ezután az állami kezelésű ingatlan a diplomáciai testület tagjainak rendelkezésére állt, legutóbb az osztrák katonai attasé és családja használta az épületet egészen az 1990-es évek elejéig.

1989 júniusában a Párizsban élő, '56-os emigráns újságíró, Méray Tibor javasolta a párizsi Irodalmi Újságban, hogy a budapesti Orsó utcai villában jöjjön létre egy Nagy Imre emlékház. A politika felkarolta a gondolatot, de hosszú idő telt el a megvalósításig. A jogi helyzet tisztázása, hosszas előkészítés és a Nagy Imre leánya, Nagy Erzsébet és Vészi János által irányított felújítás után (melyet a Magyar Köztársaság valamennyi kormánya anyagilag támogatott) 2002-ben nyílt meg a Nagy Imre Emlékház a nagyközönség, a látogatók számára.

2008-ban, 50 évvel Nagy Imre kivégzése után, unokája, Jánosi Katalin kezdeményezésére és szervezésében (szintén állami támogatással) valósult meg a jelenleg látható, Nagy Imre teljes életútját bemutató kiállítás és a mártír miniszterelnök emlékét idéző emlékszoba.